

2017

ASK YOURSELF SL

Autor: Pere Arcas

[APUNTS SOBRE LA CREACIÓ D'UN REPORTATGE I EL TRACTAMENT DE LA IMATGE]

Aquest text és una part del manual de producció i realització de vídeos que trobareu a la web del projecte "Innovar per aprendre de la UAB.

EL REPORTATGE ÉS UNA INFORMACIÓ AMPLIADA

Fem reportatges quan decidim que un fet és prou important i té prous matissos per aprofundir en la seva informació. No hem de perdre la nostra actitud objectiva i el nostre interès per trobar tantes opinions diverses com sapiguem trobar. No sen's demana que expliquem el que ens sembla a nosaltres, sinó el que opinen les persones directament implicades en la informació que estem donant. Per tant, el tractament periodístic que li donarem no és diferent del que fariem si estem elaborant una notícia més curta.

PER ON COMENCEM?

Cada mitjà de comunicació estableix els seus criteris en funció de la personalitat que li vulgui donar a la seva oferta periodística. D'això en diem "línia editorial". Vosaltres, com a potencial mitjà de comunicació que sou, també haureu de decidir els vostres criteris periodístics. Ajuda molt tenir els criteris informatius ben clars per valorar si val la pena fer el reportatge d'un fet o d'una activitat. Per començar el debat en el vostre grup, us apuntem els criteris més comuns que s'utilitzen en el món del periodisme:

- **La proximitat:** cal valorar fins a quin punt el fet del qual en volem informar interessa a la comunitat a qui ens adreçem. La proximitat fa que, per exemple, a la nostra audiència no li causi tant d'interès una notícia sobre un accident aeri a la Índia que un accident que hagi pogut passar als aeroports del Prat, Girona-Costa Brava o Alguaire.
- **La transcendència:** és molt important tenir prou coneixement del vostre entorn per saber si el fet del que voleu fer un reportatge pot portar conseqüències directes a la població a la qual esteu informant. La crisi econòmica, per exemple, és un fet social important que portarà més conseqüències directes a la nostra població que no pas l'anunci de retirada d'un torero famós, per dir alguna cosa intrascendent.
- **La quantitat de dades que s'hi poden aportar:** tot i que no es tracta d'un criteri tan rellevant com els altres dos, cal valorar si la notícia que

volem desenvolupar té prou dades per poder informar amb veracitat. No deixarem de fer-la per no tenir imatge, però potser si que decidirem rebutjar-la per no disposar de prou dades contrastades.

L'ENFOC DEL REPORTATGE

Una vegada haguem decidit el tema sobre el que volem fer el reportatge, cal centrar-nos en el que volem dir i com volem explicar-ho. Tanmateix, no es tracta de fer un guió definitiu perquè no sabem amb què ens anirem trobant a mesura que avancem en l'elaboració del reportatge. Es tracta de fer un esquema inicial per tenir una idea de la manera com estructurarem el discurs.¹

En primer lloc, hem de valorar quin és el fet principal del qual en volem informar i quines són les fonts d'informació de què disposem per explicar-ho:

- **Fes recerca a les biblioteques:** és molt important que quan informis d'algun fet sàpigues de què estàs parlant. No estaràs ajudant ningú si, per exemple, informes d'un accident en unes obres sense conèixer els protocols mínims de treball d'aquella obra. Et pot passar que no sàpigues si l'accident s'ha produït per imprudència o de forma fortuïta i hauràs de confiar en testimonis que, segurament, et poden fer equivocar perquè parlin de forma parcial.
- **Busca antecedents a les hemeroteques:** et serà molt útil saber si hi ha hagut algun fet anterior que pugui explicar alguna cosa del que vols informar. També t'anirà bé saber si hi ha precedents de casos similars.
- **Troba testimonis directes dels fets:** la primera font d'informació sol ser la més creïble, però estigues alerta perquè no sempre és la més fiable. Pot haver-hi interessos amagats darrere unes declaracions que tu desconeixes. No et quedis mai amb una única versió dels fets.
- **Contrasta la informació amb experts:** si vols tenir elements de judici fiables et serà de molta ajuda disposar de mirades expertes i deslligades

¹ Un discurs no és només un text llegit en públic. Quan parlem de discurs estem referint-nos a l'exposició d'un assumpte utilitzant, de forma ordenada, una certa metodologia.

dels fets. No et servirà per emetre judicis, perquè aquest no és el teu objectiu en un reportatge, però sí que pots incloure els seus testimonis per ajudar l'audiència a què es formin la seva opinió.

Quan creguis que ja disposes de prou informació pots començar a seleccionar els continguts i decidir què vols anar a gravar, de quines persones vols tenir declaracions i quines imatges hi vols posar. Ben segur que fer-te les cinc famoses “W?” del periodisme t'ajudarà a prendre decisions:

- **What?:** Què ha passat?. Acostuma a ser la pregunta bàsica que encapçala els titulars d'una informació.
- **Where?:** Ón s'han produït els fets?. És una dada rellevant per valorar el grau de proximitat de la notícia.
- **Who?:** Quins o què són, per activa o per pasiva, els protagonistes dels fets?
- **When?:** Quan s'han produït?. Els reportatges no necessiten el mateix grau d'immediatesa que les notícies diàries. Precisament per això ens hem d'imposar un esforç en donar la informació més actualitzada possible quan desenvolupem una informació mitjançant un reportatge.
- **Why?:** Es coneixen causes?. Aquesta és la pregunta que costa més de respondre. En moltes ocasions dona peu a fer un “seguiment de la informació”. Això vol dir que una notícia no acaba en el moment que es publica i que la notícia només acaba quan es coneixen prou dades sobre els fets... i això no és feina d'un sol dia!. El cas Palau, per exemple, és un fet del qual se n'ha informat moltíssim, però encara no es pot dir que sigui una notícia tancada perquè hi ha moltes coses per conèixer des de un punt de vista periodístic.

Ja tens elements per desenvolupar un discurs periodístic. Ara, com deiem abans, has de valorar la informació de què disposes, fer una selecció d'items i després posar-te a trucar, a concretar entrevistes... i sortir al carrer!!!

JA ETS AL CARRER? ARA TOCA PESCAR!

La gravació és un moment definitiu dins el procés de creació d'un reportatge perquè, per molt que t'hagis fet una idea de com vols desenvolupar-lo, la realitat no és a la sala de redacció sinó al carrer i et pot passar que allò que havies previst respongui poc a la realitat. Si et passa això, no et preocupis. No és greu. Tot el contrari. És molt saludable.

L'important és que no et tanquis a la possibilitat d'haver de replantejar el teu guió. El resultat final no pot ser mai el fruit dels teus judicis previs i seria molt poc professional que vulguessis maquillar la realitat per acabar mostrant allò que tu havies concebut d'entrada. No et deixis de fer mai preguntes sobre el que estàs veient mentres entrevistes i deixa't portar pel que "pesquis" durant la gravació. Ja organitzaràs el discurs quan tinguis tota la informació.

Rebutja de ple aquell maleït pensament del periodisme que diu "Que la realitat no et faci malbé un bon reportatge". Tendències com aquestes no només són poc professionals. A més a més són fraudulentos i, per tant, denunciables.

Per cert, un consell que t'ajudarà molt a l'hora d'editar: quan entrevistis gent, tant si és individual com enquesta al carrer, no tallis mai l'entrevistat mentre parla i deixa una pausa quan acabi la seva intervenció. Pot semblar estrany en la conversa real, però després t'evitaràs problemes a l'editatge quan no sàpigues per on tallar la veu.²

LA REDACCIÓ DEFINITIVA DEL REPORTATGE

Ja ho tenim tot!. Ara hem d'ordenar totes les peces del trencaclosques per donar-li la forma final.

² Fes-li una ullada als consells pràctics pel que fa a la gravació d'imatges que trobaràs al final d'aquests document.

De fet, segur que ja tenim molta feina avançada sense saber-ho: per una banda, tenim el material que hem gravat i que ens dona el suport visual i d'àudio d'allò que volem explicar. I d'una altra banda tenim el gran bagatge que hem adquirit pel camí al sumar allò que coneixiem, gràcies a la nostra feina prèvia de recerca, a tot el que hem anat descobrint durant la gravació. Potser no t'hauras adonat, però segur que quan facis balanç veuras que tens una visió global més que suficient per oferir a la teva audiència una informació veraç i rigorosa, és a dir, professional.

El quadern d'estil del principi et dona moltes indicacions sobre l'estructura que ha de tenir una informació. Un reportatge pot admetre algunes llicències d'estil pel que fa a canvis en l'estructura de la informació sempre que no afecti al seu contingut, però pel que fa al més essencial pots trobar consells molt útils en el quadern d'estil que et comentem.

JA SOM AL FINAL DEL REPORTATGE

Et podràs sentir content d'haver fet una bona feina si al final del procés el reportatge aporta continguts rigorosos i dona respostes contrastades que serveixin perquè cadascú en tregui les seves conclusions sobre el contingut que has volgut desenvolupar.

No oblidis que en periodisme la rigorositat dels continguts publicats és el valor més important d'una informació, sigui del gènere que sigui. Més important, fins i tot, que l'objectivitat. Si a més a més heu aconseguit redactar amb un bon estil literari, molt millor, però no t'obsessionis en aquest punt. L'estil és una habilitat molt difícil d'assolir i necessita moltes hores de rodatge. No s'aprén d'un dia per l'altre. L'estil periodístic és la teva manera de presentar les coses i el que et diferenciarà d'altres periodistes. És important que hi dediquis temps i paciència a treballar- l'ho... però no et deixis mai l'objectivitat ni la rigorositat pel camí!!!

Fer reportatges és una oportunitat fantàstica per entendre el món i els fets que ens envolten. És una manera divertida d'aprendre. Per fer reportatges calen sobretot dues coses: molta curiositat i sentit de la responsabilitat. Hem de ser

responsables en allò que informem perquè una societat desinformada, o mal informada, és una societat vulnerable a la manipulació.

Gaudeix de la feina i que tinguis molta sort!

ALGUNS CONSELLS PEL QUE FA AL TRACTAMENT DE LES IMATGES INFORMATIVES

- Abans d'anar a fer la gravació pensa't bé el que vols explicar. Valora quins seran els objectes, personatges o situacions que vols potenciar al teu reportatge. Et pot ajudar molt fer-te les típiques preguntes del periodisme clàssic: les cinc "W " (who?, what?, where?, why?, how?).
- Quan ja estiguis gravant, preocupa't que les imatges que gravis estiguin ben enfocades!!
- Sempre que et sigui possible, utilitza un trípode o qualsevol tipus de suport per a la càmera. Sobretot quan estiguis fent plans generals molt oberts i panoràmics (amb moviment de la càmera).
- És molt important que mentre estiguis gravant tinguis present que després hauràs d'editar les imatges. Tota la feina que no facis durant la gravació no es podrà solucionar a la taula d'editatge. Sovint ens penedim a la sala d'editatge de no haver fet prou plans al rodatge. Per tant, pensa't molt bé el que necessitaràs.
- Fes plans de recurs (detalls de gent mirant, objectes relacionats amb la informació, etc) que ajudin a fer transicions entre seqüències.
- Fes plans generals amb so ambient net que et serveixin per donar continuïtat d'àudio a les seqüències que editaràs.
- Per molt que moguis la càmera, no canviïs la seva posició respecte a la persona, l'acció o l'objecte que estiguis gravant. Si, per exemple, graves mitja part d'un partit de futbol des de la tribuna i l'altra meitat des de la grada frontal a aquesta tribuna, semblarà que els equips no hagin

canviat de porteria en tot el partit. D'aquest efecte visual en diem "saltar l'eix" i tot i que no es considera greu en alguns gèneres com, posem per cas, els clips musicals, en els reportatges informatius encara s'entén com una errada que demostra poc coneixement del mitjà.

- Un consell pràctic: quan facis un moviment panoràmic de càmera, és a dir, un gir de càmera sobre el seu propi eix, comença a gravar 5 segons abans del moviment i atura la gravació 5 segons després d'acabar el moviment. Tindràs 3 plans pel mateix preu i segur que et serà útil a la sala d'edició.
- El zoom (tràveling òptic) serveix per enquadrar i no per simular que la càmera es mou. Quan vulguis apropar-te a un objecte, fes-ho de veritat. El resultat serà molt més real.
- Un altre concepte que també hauries de tenir present és el de "ràcord", o el que és el mateix, la coherència en l'ordre de presentació dels plans editats. Si edites imatges enregistrades en dies diferents però no vols que això es noti has de tenir en compte aspectes com:
 - La llum o el temps meteorològic dels dos dies ha de ser similar (com podràs editar una seqüència que alterna imatges de sol amb altres de pluja?).
 - El vestuari i la caracterització (en el cas dels informatius els presentadors han de vestir igual tots els dies).
 - El moviment. Si en un pla algú està caient no es pot veure en el pla següent la mateixa persona de peu (sembla una tonteria, no?. Doncs es veu més sovint del que voldríem!)
- Pel que fa a enquadraments (la selecció del que vols ensenyar en el pla i com vols que es vegi):
 - Els plans curts serveixen per accentuar una dada, un objecte, una idea...

- Els plans generals ens ubiquen en l'espai i contextualitzen la informació.
- L'aire del plano: li diem "aire" a l'espai que queda entre l'objecte enquadrat i els marges del plano que haguem decidit fer.
 - Quan enquadres una persona de perfil, deixa més espai entre ella i el marge cap on està mirant.
 - Quan enquadres un objecte en moviment, per exemple un cotxe de carreres, l'espai buit ha de quedar entre l'objecte i el marge cap a on es dirigeix.
 - Quan captis la imatge en moviment d'un objecte, deixa que aquest entri a l'enquadrament i surti per l'altra banda. Et serà molt útil a l'hora d'editar.
- Alguns consells per quan facis entrevistes per informatius:
 - No facis plans massa tancats perquè derivaràs l'atenció cap a la persona entrevistada i no cap al contingut de les declaracions.
 - Busca un lloc on hi hagi el menor soroll de fons possible.
 - Si ets qui fa les preguntes col·locat el més a prop que puguis de l'òptica de la càmera. Si no ho fas, semblarà que l'entrevistat estigui despistat mentre parla.
 - Procura que l'òptica de la càmera estigui a la mateixa alçada dels ulls del qui parla.
 - La imatge de fons també dona molta informació. Per tant, tingues molta cura del que es veu al darrer de l'entrevistat. Un testimoni dramàtic, per exemple, perd tota la força si al seu darrere es veu un grup de persones fent gresca entre ells.
 - Quan l'entrevistat aporti un testimoni de fets, el que ens interessarà saber d'ell són els fets mateixos i molt menys la seva opinió sobre aquests.
 - Les opinions sobre els fets tenen més valor quan són expressades per experts qualificats.

- Quan facis enquestes al carrer (on, per cert, pots prescindir del trípod sense problemes) situa la càmera alternadament a dreta i esquerra de l'entrevistat. Et serà molt més fàcil editar els testimonis seguits sense que et salti la imatge.
- No diguis res immediatament després que l'entrevistat hagi acabat de parlar. Deixa un petit silenci abans de tornar a preguntar. Et servirà de molt quan editis.
- **El darrer consell resumeix tots els anteriors: tendiu a la simplificació!! .**

No us compliqueu amb narracions ni rodatges complexos. El més important d'una informació és que s'entengui. Els espectadors no tenen temps ni ganes d'endevinar de què els estan informant. El que volen és tenir les dades essencials per treure'n conclusions per ells mateixos.